

Rikosasian ratkaiseminen ilman päätösvaltaa

ASIAN VIREILLETULO

Itä-Suomen hovioikeus on 2.12.2024 tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:ssä mainitussa tarkoituksessa toimittanut oikeuskanslerinvirastoon hovioikeuden 12.11.2024 antaman tuomion nro 24/138786 asiassa R 24/168. Tuomion mukaan Etelä-Savon kärjäoikeus ei ole ollut päätösvaltainen ratkaistessaan 15.12.2023 muun ohella epäiltyä törkeää maksuvälinepetosta koskeneen asian R 23/158, minkä vuoksi hovioikeus on palauttanut asian kärjäoikeuden käsiteltäväksi.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Etelä-Savon kärjäoikeuden kärjätuomari on 17.1.2025 antanut asiasta apulaisoikeuskanslerin pyytämän selvityksen ja kärjäoikeuden laamanni lausuntonsa. Kärjätuomari on selvityksessään myöntänyt, ettei kärjäoikeus ollut ollut asiassa päätösvaltainen yhden tuomarin kokoonpanossa.

RATKAISU

Arviointi

Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kärjäoikeus on päätösvaltainen, kun tuomioistuimessa on puheenjohtaja ja kaksi lautamiestä. Pykälän 2 momentin mukaan kärjäoikeus on päätösvaltainen rikosasiassa myös kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa, jos sitä asian laadun tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna.

Mainitun luvun 6 §:n mukaan käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja, jos mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin vankeutta enintään neljä vuotta. Rikoslain 37 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan törkeästä maksuvälinepetoksesta säädetty enimmäisrangaistus on viisi vuotta vankeutta.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjäoikeudessa on kysymyksessä olleessa rikosasiassa ollut yhdessä syytekohtassa kyse epäilystä törkeästä maksuvälinepetoksesta, josta säädetty enimmäisrangaistus on viisi vuotta vankeutta. Hovioikeuden tuomiossaan toteamalla tavalla käräjäoikeus ei ole yhden tuomarin kokoonpanossa ollut päätösvaltainen käsittelemään ja ratkaisemaan kyseistä syytekohtaa. Asiassa puheenjohtajana toiminut käräjätuomari on edellä selostetuin tavoin myöntänyt tapahtuneen virheen.

Tuomioistuimen kokoonpanon päätösvaltaisuus on rikosasioissa ehdoton prosessinedellytys, joten tuomioistuimen tulee ottaa kokoonpanon laillisuus huomioon oma-aloitteisesti. Asian käsitteleminen ja ratkaiseminen päätösvaltaa vailla olevassa kokoonpanossa on perustavaa laatua oleva menettelyvirhe, joka kohdistuu tuomiovallan käytön ydinalueelle. Rikosasian käsitteleminen ja ratkaiseminen ilman toimivaltaa on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantamaan asianosaisten oikeusturvaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari on käsitellyt ja ratkaissut yksin puheenjohtajana rikosasian, jonka yhden syytekohtan käsittelemiseen ja ratkaisemiseen käräjäoikeus ei mainitussa kokoonpanossa ole ollut päätösvaltainen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiselle.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneelle Itä-Suomen hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman